

Puolustusministeriö

Sisäministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Puolustusministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Sisäministeriö lausuu asiasta seuraavasti:

Yleistä

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että tiedustelulainsäädäntöä kehitetään vastaamaan muuttunutta turvallisuusympäristöä, teknologista kehitystä ja Suomen Nato-jäsenyyden mukanaan tuomia vaatimuksia. Sisäministeriö on ollut mukana esitysluonnoksen valmistelun tukena olleessa hanketyöryhmässä. Ministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnos sisältää useita perusteltuja ja ajantasaisia ehdotuksia sotilastiedustelun toimintaedellytysten kehittämiseksi.

Tässä yhteydessä sisäministeriö nostaa esiin, että tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien ja tehtäväjaon selkeys on keskeinen oikeusvaltiollinen ja perusoikeuksien toteutumisen edellytys. Sisäministeriön näkemyksen mukaan erityisesti Suojelupoliisin ja Puolustusvoimien sotilastiedusteluviranomaisen toimivaltajaon tulisi säilyä asiallisesti ja toiminnallisesti eriytyneenä, vaikka viranomaisten välinen yhteistyö onkin välttämätöntä. Lisäksi rikostiedustelu tulee huomioida uutena kokonaisuutena.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään tärkeitä uudistuksia sotilastiedustelulakiin. Vastaavia muutoksia ollaan valmistelemassa siviilitiedustelulainsäädäntöön sisäministeriön toimesta. Sisäministeriö pitää esityksessä mainittuja muutoksia tarpeellisina sotilastiedustelun tehokkuuden ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi. Sotilas- kuten myös siviilitiedusteluun ei ole tehty merkittäviä muutoksia niiden aikoinaan tultua voimaan. Toisaalta lainsäädännön soveltamisesta on saatu jo merkittävä määrä soveltamiskäytäntöä, joka tukee sotilastiedustelulainsäädäntöön esitettyjä muutoksia. Muutoksia perustelee myös lainsäädännön voimassaolon aikana merkittävästi muuttunut toimintaympäristö, jonka takia on tärkeää, että myös sotilastiedustelun ajantasaisuutta arvioidaan tuloksellisen sotilastiedustelutoiminnan mahdollistamiseksi.

Toimivaltajaosta

Sisäministeriö nostaa esiin, että poliisin tehtävänä on poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaan muun muassa oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Suojelupoliisi vastaa tiedonhankinnasta kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi siviilitiedustelulainsäädännössä säädettyjen toimivaltuuksien mukaisesti.

Sotilastiedustelun ydintehtävä on hankkia ja käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta taikka vieraan valtion toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
 00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
 Helsinki

0295 480 171
 +358 295 480 171

09 160 44635
 +358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
 www.intermin.fi

vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja, ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi ja eräiden Puolustusvoimien tehtävien suorittamiseksi.

Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että esitysluonnoksen jatkovalmistelussa huolehditaan, että sotilastiedustelun toimivaltuuksia ei laajennettaisi tavalla, joka tosiasiallisesti epätarkoituksellisella tavalla ulottuisi Suojelupoliisin toimialaan. Toisaalta tulisi huolehtia myös siitä, ettei Suojelupoliisin toimivalta laajenisi sotilaallisen toiminnan, sodankäynnin tai sotilaallisen tiedustelun alueelle.

Sisäministeriö nostaa esille tarpeen täsmällisten rajausten tekemisestä liittyen seuraaviin ehdotuksiin: kotimainen tietojärjestelmätiedustelu, tietoliikennetiedustelun hakuehtojen laajentaminen sekä viestin sisältöön kohdistuvat hakuehdot. Sisäministeriön näkemyksen mukaan täsmällisillä rajauksilla varmistettaisiin, että sotilastiedustelutoimivaltuudet kohdistuisivat nimenomaisesti sotilaalliseen tai siihen rinnastettavaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan, ja kansallisen turvallisuuden siviiliulottuvuutta koskeva tiedustelu säilyisi Suojelupoliisin vastuulla poliisilain 5 a luvun mukaisesti.

Sisäministeriö nostaa tässä yhteydessä esiin, että poliisilla ja Suojelupoliisilla on voimassa olevan lainsäädännön nojalla laajat ja perusoikeusjärjestelmän kanssa yhteensopivat toimivaltuudet rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Sisäministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää, ettei sotilastiedustelun toimivaltuuksien laajentaminen johda päällekkäiseen tiedonhankintaan, epäselvään vastuujakoon operatiivisissa tilanteissa, tai tilanteisiin, joissa samaan kohteeseen kohdistuu rinnakkaisesti eri viranomaisten tiedustelutoimia ilman selkeää koordinaatiota ja johtovastuuta.

Sisäministeriö pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa korostetaan viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä. Toisaalta ministeriö katsoo, että yhteistyö ei voi korvata selkeää toimivaltasääntelyä, vaan kunkin viranomaisen toiminnan tulee perustua omaan nimenomaiseen lakiinsa.

Avointen lähteiden tiedustelu (OSINT) ja tiedonhankinta yleisesti saatavilla olevista lähteistä

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa (Vahva ja välittävä Suomi, 20.6.2023) on asetettu selkeitä tavoitteita rikostorjunnan ja tiedonhankinnan kehittämiseksi. Ohjelmassa mainitaan muun muassa, että tekninen valvonta tietoverkkojen avoimissa lähteissä mahdollistetaan ja sääntelyä arvioidaan siten, että valvontaa voi tehdä siviilivirkamies. Lisäksi mainitaan, että Suojelupoliisin toimivaltuuksia käsitellä ja hyödyntää avoimista lähteistä saatavia suuria tietovarantoja selvitetään.

Sisäministeriössä on käynnissä useita lainsäädäntöhankkeita, joiden tavoitteena on vahvistaa rikostorjuntaa. Sisäministeriö on asettanut erillisen poliisin rikostiedustelua koskevia säännöksiä valmistelevan lainsäädäntöhankkeen, jonka tavoitteena on mahdollistaa nykyistä tehokkaampi ja varhaisempi puuttuminen muun muassa vakavaan jengi- ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Rikostiedusteluhankkeessa arvioidaan hallitusohjelman mukaisesti automaattisen valvonnan mahdollistamista tietoverkkojen avoimissa lähteissä sekä valmistellaan avoimia lähteitä koskevia säännösluonnoksia sekä niitä koskevat seikkaperäiset ja laajat perustelut.

Sisäministeriö pitää perusteltuna, että avointen lähteiden tiedustelua koskevaa sääntelyä täsmennetään. Samalla ministeriö nostaa esiin, että avointen lähteiden tiedonhankintaa koskevat ratkaisut tulee sovittaa yhteen rikostiedustelua koskevan lainsäädäntöhankkeen kanssa, jotta vältetään päällekkäinen tai ristiriitainen sääntely eri hallinnonalojen välillä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan avointen lähteiden tiedonhankintaa koskevan sääntelyn kehittämisessä on keskeistä varmistaa, että poliisin rikostiedusteluun ja Suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvät tarpeet tulevat asianmukaisesti huomioituiksi, ja että sotilastiedustelun avointen lähteiden tiedonhankintaa koskeva toimivalta ei laajenisi tosiasiallisesti rikostorjuntaan tai sisäiseen turvallisuuteen liittyväksi tiedusteluksi.

Lisäksi puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetaan uutta pykälää 8 b § liittyen tiedonhankintaan yleisesti saatavilla olevista lähteistä. Sisäministeriö pitää esitettyä muutosta kannatettavana ja ministeriön näkemyksen mukaan kyse on lainsäädännössä laaja-alaisesti tunnistetusta muutostarpeesta avointen lähteiden tiedon hankinnan osalta. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi erityisesti ns. keräinten käytön tiedon automatisoiduksi keräämiseksi.

Biometristen tietojen käsittely sotilastiedusteluviranomaisessa

Sotilastiedustelusta annetun lain 11 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sotilastiedusteluviranomaisia olisivat Pääesikunta ja Puolustusvoimien tiedustelulaitos sekä Maa-, Meri- ja Ilmavoimat, siten kuin jäljempänä säädetään. Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa esityksessä HE 121/2025 vp ehdotetaan sotilastiedusteluviranomaiselle oikeutta saada biometrisia tietoja poliisin passirekisteristä ja henkilökorttirekisteristä, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen suojaamiseksi

taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta (poliisin henkilötietolain 21 b §). Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että esityksen jatkovalmistelussa arvioitaisiin, onko myös Maa-, Meri- ja Ilmavoimien välttämätöntä saada passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja mainittuihin tarkoituksiin. Lisäksi sisäministeriö nostaa esille 11 §:än liittyvän sotilastiedusteluviranomaisen käsitteen. Sisäministeriön näkemyksen mukaan perusteluissa olisi syytä huomioida perustuslakivaliokunta mietintö PeVM 4/2018 vp, jossa korostettiin, että ” tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta voitaisiin säännöksen perusteella osoittaa vain kansallisesta turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten (nykyisin suojelupoliisi, pääesikunta ja puolustusvoimien tiedustelulaitos) tehtäväksi”.

Viestinnän välittäjän ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan avustamisvelvollisuus sotilastiedustelussa

Luonnoksessa ehdotetaan, että sotilastiedustelusta annetun lain 96 §:ssä yksilöity avustamisvelvollisuus ulotettaisiin myös tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajiin. Sisäministeriö nostaa tässä yhteydessä esiin, että koska avustamisvelvollisten piiriin laajentaminen on merkityksellistä sekä poliisin että muidenkin lainvalvontaviranomaisten tehtävien kannalta, tulisi asian jatkovalmistelussa varmistua siitä, että muiden viranomaisten vastaavat tarpeet huomioidaan asianmukaisesti.

Haittaohjelmätietojen luovuttaminen

Ehdotuksessa sotilastiedustelulain muuttamiseksi esitetään lain 18 § muuttamista. Sisäministeriö kannattaa ehdotusta liittyen haittaohjelmätietojen luovuttamiseen. Ministeriö nostaa kuitenkin esiin, että tietoja tulisi voida luovuttaa myös yrityksille ja muille yhteisöille, mikäli haittaohjelmätiedoilla arvioidaan olevan merkitystä sisäisen turvallisuuden taikka yhteiskunnan kriittisten toimintojen suojaamisen kannalta. Esityksessä ehdotettu sääntely mahdollistaisi haittaohjelmaan liittyvän tunnistamistiedon tai muun kuin henkilötiedon luovuttamisen, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen maanpuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Sisäministeriö nostaa esiin, että kyberympäristössä toimivat valtiolliset sekä muut järjestäytyneet tahot, kuten erityisesti ns. APT-toimijat pyrkivät vaikuttamaan kohdevaltioihin laaja-alaisesti eivätkä pelkästään maanpuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiin toimintoihin. Siten tiedonluovutuksen olisi tapahduttava mahdollisimman laaja-alaisesti mahdollisimman matalalla kynnyksellä kuten esitysluonnoksen perusteluissa todetaankin. Haittaohjelmaa koskeva tieto ei perusoikeuksien kannalta kuulu luottamuksellisen viestin alaan, minkä tulisi mahdollistaa nyt esitettyä laaja-alaisempi tiedonluovuttaminen yrityksille ja muille yhteisöille.

Lisäksi ehdotuksessa laiksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan uutta pykälää 18 a § Yhteistoiminta Rajavartiolaitoksen kanssa. Voimassa olevan rajavartiolaiton (578/2005) 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen muiden tehtäviensä lisäksi. Rajavartiolaitos on myös aluevalvontalain (755/2000) 23 §:ssä mainittu aluevalvontaviranomainen. Rajavartiolaitos ylläpitää tilannekuvaa toimintaympäristöstä ja sen kehityksestä. Tilanteen niin edellyttäessä rajajoukkoja liitetään puolustusvoimiin ja rajajoukkoja käytetään maa- ja meripuolustuksen tehtäviin osana puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitoksen puolustus suunnittelu ja -valmistelut toteutetaan kiinteässä yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa. Rajavartiolaitos on siis osa Suomen puolustusjärjestelmää. Tämä edellyttää käytännössä myös erittäin tiivistä yhteistyötä sotilastiedustelussa. Koska voimassa olevassa rajavartiolaiton tai sotilastiedustelulaissa (590/2019) ei ole säädetty Rajavartiolaitoksen tehtävistä sotilastiedustelussa on Rajavartiolaitoksen suorituskyky tiedusteluviranomaisten tukemiseen ja tietojen luovuttaminen tiedusteluviranomaisille jäänyt nykysäädöksillä hyödyntämättä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan Rajavartiolaitoksen toiminta sotilastiedustelun tukemiseksi voidaan arvioida korostuvan normaalioloissa ja puolustusvalmiutta tehostettaessa, vaiheessa, jossa vieraan valtion asevoimien ja niihin rinnastettavien järjestäytyneiden joukkojen toimintaa valmistellaan. Rajavartiolaitoksen toiminta sotilastiedustelun tukemiseksi kohdentuisi alueellisesti rajavartiolaiton 4 §:n mukaisesti. Sisäministeriön näkemyksen mukaan esitetty muutos on täten kannatettava.

Laki rajavartiolaiton muuttamisesta

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään Rajavartiolaitokselle uutena tehtävänä sotilastiedusteluun osallistumista ja siinä tehtävässä sotilastiedusteluviranomaisten tukemista. Ehdotetun 25 a §:n mukaan Rajavartiolaitoksen tässä tehtävässä käytettävissä olevista toimivaltuuksista säädettäisiin sotilastiedustelusta annetussa laissa. Rajavartiolaitoksen toimenpiteet sotilastiedusteluviranomaisten tiedustelutehtävien tukemiseksi tapahtuisivat aina sotilastiedusteluviranomaisen pyynnöstä. Esitettyjä muutoksia on pidettävä kannatettavina. Kuten hallituksen esitysluonnoksessakin todetaan, niin sotilastiedustelun kannalta yllättävät tilanteet voivat tulla ensivaiheessa Rajavartiolaitoksen tietoon. Nykysäädntely ei kuitenkaan mahdollista Rajavartiolaitoksen suorittavan toimenpiteitä sotilastiedustelun tarkoituksessa ja lukuun. Sisäministeriön näkemyksen mukaan muutoksella parannettaisiin

Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien yhteistyötä ja tuettaisiin sotilastiedustelua. Esimerkiksi rajatarkas-tukien yhteydessä esiintyvät nopeat yllättävät tilanteet voivat edellyttää toimien suorittamista. Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että toiminnan tueksi rakennettaisiin sotilastiedustelun toimesta toimiva päivystysjärjestely, joka mahdollistaisi toimenpiteistä päättämiseen oikeutetun tahon tavoittamisen kaikkina vuorokauden aikoina. Sisäministeriö yhtyy hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyyn näkemykseen siitä, että uudet tiedustelutoimivaltuudet edellyttävät Rajavartiolaitoksen henkilöstön täydennyskoulutusta. Sisäministeriö nostaa tässä yhteydessä esiin sen, että suurin osa tiedustelutoimivaltuuksista eivät olisi menetelminä uusia, vaan niitä käytettäisiin uudenaikaisessa tarkoituksessa.

Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 32 §:n muuttamisesta

Ehdotuksen mukaan pykälään 32 § Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle lisättäisiin uusi 2 momentti, jolla mahdollistetaan salassapitosäännösten estämättä Rajavartiolaitokselle oikeus luovuttaa Puolustusvoimille radioteknisen valvonnan tietoja sotilastiedustelutehtäviä varten. Sisäministeriön näkemyksen mukaan tämä parantaisi Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien yhteistyötä, tukisi sotilastiedustelua ja parantaisi maanpuolustusta sekä kansallista turvallisuutta.

Sisäministeriön valmistelussa olevat tiedusteluhankkeet

Sisäministeriössä on asetettu edellä mainittu poliisin rikostiedustelua koskevia säännöksiä valmistelevalle lainsäädäntöhanke, jonka tavoitteena on mahdollistaa nykyistä tehokkaampi puuttuminen muun muassa vakavaan jengirikollisuuteen. Lisäksi sisäministeriön rajavartio-osastolla on valmistelussa Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevan lainsäädännön valmistelu. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia ennalta estää ja torjua laittomaan maahantuloon liittyvää järjestäytynyttä rikollisuutta sekä torjua vakavaa rikollisuutta, joka uhkaa rajaturvallisuutta. Sääntelyssä tullaan huomioimaan mahdollisuudet luovuttaa tietyin edellytyksin tietoa sotilastiedusteluviranomaisille maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Lopuksi

Sisäministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnos muodostaa perustellun kokonaisuuden sotilastiedustelun kehittämiseksi. Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että jatkovalmistelussa huolehdittaisiin siitä, että sotilastiedustelua koskevat ratkaisut ovat johdonmukaisia suhteessa rikostiedustelua koskevaan lainsäädäntökehitykseen sekä hallitusohjelman tavoitteisiin. Sisäministeriö nostaa myös esiin, että avointen lähteiden tiedustelua koskevat toimivaltuudet ja teknisen valvonnan mahdollistaminen on tarkoituksenmukaista arvioida kokonaisuutena siten, että kunkin viranomaisen asiallinen toimivalta säilyy selkeänä ja perusoikeusrajoitukset ovat täsmällisiä, oikeasuhtaisia ja ennakoitavia. Sisäministeriön näkemyksen mukaan olisi tärkeää, että edellä mainitut näkökohdat huomioidaan esityksen jatkovalmistelussa perusoikeusjärjestelmän, oikeusvaltioperiaatteen ja viranomaistoiminnan selkeyden turvaamiseksi.

Kansliapäällikkö

Matti Sarasmaa

Asiantuntija

Ella Stenroos

Jakelu

PLM Puolustusministeriö

Tiedoksi

VN/36384/2025-SM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: